

BÍRÁLATOK.

Tabéry Géza: Szarvasbika. Regény. Budapest. Év nélkül. 232 lap.

Erdélyi író regénye s bizonyára érdemes regény, mikor itt is akad rá kiadó, Budapesten, ahol annyi szép és komoly munka hever kéziratban.

Erdélyi levegő! Romlatlan magyarság, erő és tisztaság. A Heltai Gáspárok, Dávid Ferencek, Apáczai Csere Jánosok, Mikes Kelemenek, Baróti Szabó Dávidok, Jósika Miklósook, Kemény Zsigmondok és Gyulai Pálok feledhetetlen világa.

A regénynek nemcsak szerzője, hanem témája is erdélyi: a két Bolyai tragikus élete. Olyan téma ez, hogy egy közepes tehetségű elbeszélő is pompás hatást érhet el vele, ha az íróművészet megbecsülésével és némi komoly elmélyedéssel fog kidolgozásához. Amint hogy ennek a regénynek is van egy szép részlete: a szarvasbika halála. A szarvasbika betéved egy kastély üvegcsarnokába és ott halálra sebzí magát. Sorsa Bolyai János szomorú életének jelképe.

E regény megjelenését a hírlapi kritika egyöntetű dicsőrete követte. ami a legjobb ajánlólevél a könyveket vásárló közönség számára. A kritikák egy része természetesen csak a kiadóvállalat hirdetésének átírásából állott, de voltak olyanok is, akik átfutották a könyvet s így írták meg elismerő soraikat. A jóindulat elsősorban bizonyára az Erdélyben élő írónak szólt. de szólt a Bolyai-témának is. Mindenesetre magasra fokozta az elismerés mértékét az a beteg érzéki levegő is, mely a mocsarak gőze gyanánt nehezedik erre a regényre.

Valóságos erotikus történeti ponyva ez a regény: a Bolyaiak és a Telekiek megalázása. Amint valójában nincs védelem manapság a becsület támadói ellen, úgy nincs magyar törvény, mely lesujtana azokra, akik a nemzet multjának kiválóságait perverz képzelettel szennyeznek be. Hiszen igaz, bajos ilyesmire törvényt hozni, de az ember lelkéből önkénytelenül kiszakad az ilyen sóhajtás, mikor látja, hogy magukat íróknak és művészeknek nevező egyének mit nem merészelnak az írói és művészi szabadság kalóz zászlója alatt. A gyujtogatókat — ha mindjárt eszelős gyermekek vagy lelki kényszerből üldözött szerencsétlenek is — biztos helyre zárják, a lelkek rombolói azonban szabadon gyilkolnak.

Egyik aljas szerelmi helyzet a másik után s mindez a két Bolyai alakjához s a nők közül főképen báró Kemény Simonné gróf Teleki Anna személyéhez fűzve. Szemérmetlen képek, förtelmes viszonyok. A pornográf kéjelgés mellett a történeti érzék teljes hiánya az emberismeret siralmas egyoldalúsága. A két Bolyai tragikumából semmit sem érzünk, a leghálásabb jeleknek — így Bolyai János párbajszorozata — a riport technikájával peregenek le a szerző tolla alatt, szenny azonban van bővél. A stílus pedig, ez a

dekadens-futurista erőlködés, ez a már Pesten is nevetségbe fulladó badar zaggyvaság — mit mondjunk erről a stílusról?

Életek íze málladozott garatban, ingerelte a szájpaddás bolthajtásait s a nyelv érzékeny pádimentumát.

Vértelen szájszögletén törötten buggyantak ki a mániás ígék, hogy benne tehén-istennében, kis barna tehénben most sarjadzik nagy barna ökör s mire szörnűy bikává szüli magzatát, el is enyésznek forró kéntavakban.

Lehetetlenség volt hinni, hogy e két zseni képes volna a szörnűyiségekre, amiket előtte a francia az imént vakmerő nemi képzelgések sötéttáblájára felvázlatozott.

Titokrepeztő golyószemei odalótték, hangosan pörölyöző szíve odaková-csolta, örvénylő füle odafacsarta lábujjhegyes kíváncsiságát az átkozott ajtó félfájához.

Az empire nagyvonalúbb, parvenű egyszerűségét inkább kismellű szűzek juttatták szóhoz, akik úgy találták, hogy érvényesülésük az elomló helyemnek közvetlen melle alatt kötését kívánja meg.

A pubertás kínos érzékenységgel nem elsőízben eszmélt útközben titkozatos összefüggésre Keményné és a szolga között.

Végzetes uszályként vitte magával oda is megbokrosodott problémáját. Csak nő nem akadt sehoh a környéken, akinek szűz képzelgéseit cibálta volna százezer izre a viharfertős Bolyai vér.

Eldöntötte magában, hogy belterjes társadalmi élet kiélésére lesz szűkeége addig a napig, amíg a Kaiser parancsa tovább nem helyezi innen is.

Csak egy generáció messzeségében izzott még az arcperítő aljasság, hogy osztályelönnyök reményében a nemesség saját hazáját adta el.

Elveteg kiuzsorázásával az ígérkező jó előtti pillanatoknak, örvényezte érkeibe a férfi az elomlott asszony szépségét s bujaságbamártakozó környezetét.

Egy távoli bitón haldokló fény fetrengett, tusázott istentelenül. A holt-asszony mell hold is kibukott gyászrongyaiból. Képlettek, számok, szavak gyürköztek szellemidéző emberi vággyal a gondolataiba részegült főhadnagy előtt. Asszony, asszony kellett volna most, terhelt asszonyember, akár hajadon, csak értse galoppozó gondolatait. Okos liliumállat, anilyet a föld még nem virágozott, finyás észlény, fölnyes, válogatós, szent, akit egyetlen szóval halálra sértene:

— Dög!

Elmélkedhetnénk most arról, hogy lehet-e így írni a magyar klasszikusok stílusteremtő emberöltői után; s felvethetnők a kérdést, hogy akad-e az erdélyi szászok vagy románok között olyan író, aki hasonló tartalmú és nyelvű könyvet ír s akit a szász és román kritika ezért lelkesen megdicsér. Mi azt hisszük, nem akad. Az ilyen vérbajos irodalommal csak a mi íróink táplálják nemzetünk szerencsétlen ifjúságát. Ezért mondhatta Goga Oktávián már 1913-ban, hogy a magyar nemzeti irodalom tulajdonképpen megszűnt s helyet adott — az új magyar lélek tükröképeként — egy új irodalomnak. Elvesztek — úgymond ő — Jókai Mó^í romantikus típusai és Kemény Zsigmond nyakas, nehézkés, büszke nemesei; a régi hősokeket másokkal helyettesítették. A túlzott individualizmusnak hánykolódásai, brutális cinizmus és eddig ismeretlen frivolitások kértek szót a mai magyar irodalmi alkotásokban. De vigyázniok kell a magyaroknak! Ahol nem tudják, hogy a nyelv még nem teszi magyarrá az irodalmi alkotást, ott a veszedelem halálos.

Más nemzet tanul és nem feled. Mi azok közé tartozunk, akik semmít sem tanulunk és mindent elfeledünk. A gáton átszivárog a víz, azután előnt az áradás, mi pedig állunk közömbösen, míg egyszer csak örökre ellep mindent a vízözön.

Egykor úgy volt, hogy amit nem adott meg tanítványainak az iskola, azt helyrehozta az irodalom. Ma úgy van, hogy amit mi éjjeli és nappali erőfeszítésekkel megteremtünk, azt lerombolja az irodalom.

Kibirja-e Erdély a maga ultramodern szellemi fáklyavívőit? Ha nagylelkű a sors: idővel talán kiheveri őket. Egy azonban bizonyos. Inkább ne legyen erdélyi magyar irodalom, semhogy ez legyen az erdélyi magyar irodalom.

Pintér Jenő.

Erdős Renée: Báró Herzfeld Clarissz. Budapest, 1926. 362 lap.

Erdős Renée regényei általában vegyes hatással vannak reánk: a művészi előadásba merül valami bántó mozzanat, többnyire erkölcsi diszharmonia s a műélvezetet megzavarja a bosszankodás, néha azonban az erkölcsi eszmör is. Így vagyunk ezzel a művével is. Nem mindennapi művészettel megírt regény, de a tárgya visszaszatizító, alakjai kellemesen csevegnek, de cinizmusukkal felháborítanak, pompás lelki elemzések mellett ott találjuk a romantika ócska fogásait, plasztikus és vonzó leírásokra durva, erotikus jelenetek következnék. Hőse a dúsgazdag, már kikeresztelkedett zsidó család hisztériás lánya, kiben az elfajult vér s az elhibázott nevelés páratlan önhittséget és megdöbentő erkölestelenséget vált ki. Hogy a leányos tisztaság korlátaitól megszabaduljon, odaadja magát a család szép külsejű szolgájának, akit megkívánt, de akibe nem szerelmes. Megijedvén a viszony élettani következményeitől, fölkeres egy, a büntető törvényekbe ütköző operációkkal foglalkozó orvost s örömeiben, hogy ijedelme alaptalan volt, kezét nyújtja régi imádójának, egy bécsi gróf-bankárnak. Szerelem persze nem fűzi urához s ez is másutt talál vigasztalást. A hősnő most tulajdon unokabátyjával kezd kacérkodni, majd ismét visszatér a szolgálóhoz. Ez azonban ráeszmélvén, hogy a nő csak állati vágyból, nem szerelemből lett annak idején kedvese s most mást készül kegyei részesévé tenni, felháborodik s midőn úrnője durván megsérti, megfojtja a hűtelent s magát is megöli.

Foglalkozunk csak kissé behatóbban ennek a komor mesének hősnőjével! Arva leány. Nagyszülői nevelik fel, azaz rontják el kényeztető szeretetükkel. Bonyolult lelkivilágú, modern nő lesz belőle. Bámulatosan okos fő, ami abból látszik, hogy sok mindent összeolvas, naplót ír, Istenben nem hisz, a patriotizmus mérge — saját szavai! — nem jutott el hozzá, életelme az artisztikum s már ifjú fővel eltökéli magában, hogy nem fog gyermekét hozni a világra. Ellenben nagyon érdeklődik a buddhizmus iránt s valami nagy dolgot szeretne végrehajtani, egelőre azonban csak vadászik, nyaktörő lovasbravúrokat hajt végre, viszonyt köt a szolgálával és levelezést folytat egy hindu táncosnővel, akit valami külföldi fürdőn megismert s aki kedvéért megtanul magyarul. Egyszóval keresi az „én“-jét! Nietzsche-tanítvány létére, erős és őszinte, azaz van ereje aljasság elkövetésére és elég őszinte tettének cinikus elmoséséhez.

Íme, ilyen hősnőt választott Erdős Renée regénye számára! Hogy lehet e hitelünk ebben az alakban, nem könnyű megmondani. Elhisszük az írónőnek, hogy a modern pénzarisztokrácia körében rettenetes pusztításokat visz véghez a vér és arany metélye, de midőn valakinek érzelmi és akarati élete ilyen súlyos zavarokat mutat, mint ezé a leányé, az a valaki már a pszichiátert érdeklí, nem a művelt regényolvasó közönséget. Elvégre is a lelkibeteg elme-

gyógyintézetbe való, nem regénybe. Nem sikerültek a regénynek egyéb rétegekből való alakjai sem.

Alaposan elrajzolta Erdős Renée a színésznő alakját, aki elválik urától, hogy aztán szeretője legyen, tönkreteszi, hogy magához láncolja. Ez a Herczeg Ferenc Lanszkyja, elrontott, női kiadásban. Még hazugabbak a többiek: a szolgává lett orosz gróf; az istenfő és páratlanul nemes gondolkodású erdőőr, aki gyilkosságért már fegyházat is ült; a magzatelhajtással foglalkozó orvos, aki egy misét sem mulszt el; a hindu táncosnő, aki csak a színpadi hatás kedvéért került a mesébe. Mindezek a régi, jó romantikusok fantáziájához illő alakok s a modern átfestés mellett sincs keresnivalójuk a naturalista regényben. Hiába vannak reánk a regény jellemei helyvel-közzel az élményszerűség hatásával, hiába a realisztikus jellemzés minden raffinériája, nem hiszünk ezeknek az alakoknak sem bűneiben, sem erényeiben, nem hiszünk az egész regényben, de hiszünk a regény anyagi sikerében: az a közönség, amely még képes könyvet vásárolni, éhes a szenzációra, ezt pedig csak úgy ontja ez a mű.

Deák Viktor.

Móricz Zsigmond: Kivilágos kivirradtig. Budapest, 1926. Athenaeum kiadás.

Móricz Zsigmond új regénye nem igazi regény, csak egy éjtszaka története. A jószágigazgató nevenapját ünneplik; a rokonok, barátok esznek, isznak, mulatnak. A házigazda fiatal leányát egy gazdag zsidó fiatalembernek szánják feleségül, de mikor a jószágigazgató megtudja, hogy harminc éves helyét el kell hagynia s a helyébe a gróf zsidó bérlőt küld: kiutasítja a vejének szánt udvarlót.

A regény alakjai és jelenetei érdekesek és elevenek, — de mint mindig, Móricz Zsigmond most is nagyon szomorú képet ad a vidéki keresztény társadalomról. Annyi emberi gyarlósággal és bűnnel ruhazza föl személyeit, hogy egészen elkodvetlenedünk. Nem mondjuk, hogy nincsenek ilyen típusok, de — vannak mások is. A hibákat meglátja az író, de az erényeket nem akarja meglátni. A házasesetet különösen sötéten festi. A zsidókérdés mellett főleg ez foglalkoztatja gondolatvilágát.

Mindezekről eltekintve, ez a regény egyik legsikerültebb munkája Móricz Zsigmond most is nagyon szomorú képet fest a vidéki keresztény társaság egy pillanatra sem lankad s ez nagy érdem oly regénynél, ahol voltaképen nincsen semmi cseményfejlődés.

B. B.

Neményi Imre: Apáczai Csere János. Budapest, é. n. 180 l. Lampel-kiadás.

A latin szónok emfaticus felkiáltása jut eszünkbe — Ó fortunate adulescens, qui tuae virtutis praekonem Homerum inveniris —, mikor ezt a meleg szeretettel megírt tanulmányt olvassuk. A házsongárdi temető sírja rég eltűnt, Apáczai Csere János haló porai régen elegyültek a haza földjével, de fent van időt múlt szelleme műveiben.

A hálásnak mondott, de valójában csak felejteni szokott utókor jóformán alig tud valamit Apáczairól. Főérdemének szoktuk mondani, hogy magyar nyelven ő szólaltatta meg először a filozófiát, Descartes filozófiáját és hogy feltette magában, hogy addig meg nem hal, míg a magyarnak minden tudományt magyarul nem ad. Pedig Apáczai ennél sokkal több volt.

Apáczai a magyar nemzet művelődéstörténetének első kultúrpolitikusa volt. Egy látnok ihlettségével állapította meg a hazai kultúrának nemzetfenntartó erejét és lelki elhivatottságtól sugallt bátor programot adott egy jellegzetesen magyar és modern pedagógiai alapon felépítendő kultúrához. Ő ismerte fel és nemzeti szerencsétlenség súlyával bírő körülmény gyanánt elsőnek ő állapította meg azt a tényt, hogy hiányzott nálunk az erőteljes kezdeményezés az európai általános kultúrába kapcsolódó önálló nemzeti művelődés megállapítására és fejlesztésére; hiányzott Apáczainak megrázóan erőteljes megszólamlásáig annak a tudatos meglátása és előzetes felismerése, hogy politikai önállóságunknak megingathatatlanul erős alapjául is kizárólag szellemi önállóságunk és önálló nemzeti kultúránk szolgálhat.

Neményi Imre tanulmánya alapján nemcsak Apáczairól alkotott eddigi felfogásunkat kell több tekintetben megváltoztatni, hanem át kell értékelnünk Apáczainak Comenius-hoz való viszonyát is. Eddig általában Comenius-tanítványnak tekintettük Apáczait. A szerző Adelung, Hormayr, Bayle, Kvacsala és Palaczky megszólaltatásával igazolja, hogy Apáczai semmit sem vett Comeniustól. Neményi szerint: „Apáczai már csak annál fogva sem lehetett Comeniusnak követője és tanítványa, mert Comenius összehasonlíthatatlanul alacsonyabb szellemi mintájú és az összehasonlítást kizáróan szűkebb látókörű ember volt, mint Apáczai. Apáczairól tudjuk, hogy az ismeretek egész birodalmát felölelő éles elme mellett a dolgok zseniális tisztánlátásának isteni adományát is birtokolta. Ezzel szemben Comenius fél-tanult ember volt; a fél-tanultsággal együttjáró minden szellemi, lelki, jellembeli és erkölcsi tanulságokkal terhelve“.

Irodalomtörténetileg is fontos adata Neményi Imrének Apáczai Csere János névírásának megállapítása. Eddig a névírásban meglehetősen ingadozás volt és hol a Csere, hol meg a Cseri, sőt még a Cseri név jogosultságát is vitatták. Voltak olyanok is, akik Csereinek írták. Neményi Imre bőséges adathalmazzal a Csere név írása mellett dönt.

Halász László.

A Keszthelyi Helikon. A Kisfaludy-Társaság megbízásából összeállította: Lakatos Vince. Keszthely, 1925. 426+VIII l.

Ez az inkább testes, mint díszes kötet beszédes tanúsága nemcsak Festetics Tasziló herceg irodalompártolásának, hanem a Kisfaludy-Társaság nagyarányú munkásságának is, mellyel a helikoni ünnepek felújításában olyan emlékezetes szerepet játszott.

A Keszthelyi Helikon felújításának, illetőleg a Festetics György által kezdeményezett intézmény első százados megünneplésének gondolata még jóval a háború előttre nyúlik vissza. Azonban az idők viharos járása csak 1921 júliusában tette lehetővé az eszme ünnepélyes megvalósítását. A jutalmat nyert és a helikoni ünnepélyen felolvasott műveket tartalmazza ez a könyv, melynek megjelenése elé szintén számos akadály gördült, míg végre néhány évvel az ünnepélyek után napvilágot láthatott.

A könyv első részében találjuk a helikon-ünnepség felújítására vonatkozó előkészületeket, majd a Kisfaludy-Társaság rendezésében július 2-án és 3-án megtartott százados ünnep színes leírását. A következőkben Beöthy Zsolt megnyitó beszédét, Szász Károly titkári jelentését és Sajó Sándor Gróf Festetics György emlékezete c. ünnepi ódáját olvassuk. Következik

Negyvesy László pályanyertes műve: Gróf Festetics György a magyar irodalomban. A hatalmas tanulmány Festetics György egyéniségének plasztikus megrajzolása után részletesen tárgyalja a korabeli írókkal való összeköttetését, majd pontosan felsorolja mindazokat a költői és tudományos műveket, melyek Festetics-csel foglalkoznak. Kozma Andor A magyarokhoz és Vargha Gyula Berzsenyi árnyékának c. költeményét Kéky Lajos A Dunántúl a két Kisfaludy költészetében c., a Festetics-jutalommal kitüntetett értékes pályaműve követi. Jakab Ödön Kisfaludy Sándor emléke c. költeményében a Himfy-strófa szerkezetében és hangnemében illetetlen idézi Kisfaludy szellemét. Herczeg Ferenc A holicai Cupido c. egyfelvonásos vígjátéka és Lakatos Vincének a faültetés előtt mondott ünnepi beszéde zárja be a hatalmas kötetet. Mintegy függetlenül, a helikoni ünnep alkalmával a kötet szerkesztője által gyűjtött emléksorok, A holicai Cupido egykori helyesírással közölt színlapja, a Keszthelyi Helikon megújításának és lefolyásának rövid ismertetése latin, angol, német, francia és olasz nyelven és végül Papp Viktornak Szendy Árpád Helikon szvitjéről írt bírálata csatlakoznak a már említettekhez.

Mint a vázlatosan közölt ismertetésből látjuk, a Helikon résztvevői nemcsak nagyjaink emlékének ültettek ünnepi fákat, hanem hasznos munkát végeztek nemzetünk életfája körül is. *Körösparti.*

György Lajos: Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája. 1919—1924. Kolozsvár, 1926. 72 l.

Erdélynek az anyaországtól való elszakadása fellendítette az ott élő magyarság kulturális működését. Ez a bibliográfia élő és örvendetes bizonyítéka annak, hiszen az 1919—1924 közti hat esztendőből 1066 könyvet sorol fel.

1066 könyv, több mint másfélmillió példány, közel 32 millió lei forgalmi értékkel. Nagy szó ez Erdélyben s nagy szó ez nemzeti irodalmunkban!

Az 1066 könyvnek egyharmadrészét a szépirodalom foglalja le (352 drb). Benne a széppróza a vezető műfaj (52%), de tekintélyes mennyiséget képvisel a verskötet is (35%), míg a könyvbe zárt színdarab a legkisebb egység (13%).

Erdemes a főlemlítésre, hogy az egész könyvtermés $\frac{1}{10}$ -e erdélyi szerzők eredeti munkája s a megjelent könyveknek csak $\frac{1}{10}$ -e fordítás. Az 1066 könyvből 1045 Erdélyben készült, Berlinben 4, Budapesten 15, Debrecenben és Szegeden pedig 1—1.

Érdekes világot vetnek az erdélyi magyarság érdeklődésére világirodalmi vonatkozásban a költői fordítások. Feltűnik a szokatlan vonzalom a japán és spanyol költészet iránt. Kilenc költői műfordításból hat japán és spanyol fordításokat ad. Erdélynek jelenlegi helyzete magyarázza az új román költők antológiáinak megjelenését fordításban.

Régi irodalmunk nagy költőit csak két hatalmas név képviseli: Arany János, akinek Toldi-trilógiája jelent meg erdélyi kiadásként és Petőfi Sándor, kinek Összes költeményeit az Erdélyi Irodalmi Társaság megbízásából kiadta Kiss Ernő. Remekíróink munkáinak erdélyi kiadása körül tehát még jelentős kultúrunka vár különösen az Erdélyi Irodalmi Társaságra.

A szépprózai fordításokról keveset mondhatunk: néhány H. Courts-Mahler-, egy Guy de Maupassant-, két Strindberg- s egy H. G. Wells-fordítás mellett 12 külföldi detektív- és bűnügyi regény fordítását találjuk.

Legerőtlenebb az erdélyi írók színműirodalma. Erről keveset mondhatunk. Relatív értéket képvisel P. Jánossy Béla Halhatatlan halál című ötfelvonásos keresztény drámája s Lengyel József Teleki Mihály című ötfelvonásos szomorújátéka. Erdélyi színpadi szerzők kedvelt témája a szatíra és az erkölcsrajz. Említésre méltó még, hogy P. Jánossy Béla, kinek sok érzeke van a színpad iránt, Petőfi életéből dolgozott fel drámai képet három felvonásban. — Jubileumi kiadásban jelent meg Madách Az Ember Tragédiája.

Drámai fordítás mindössze hat készült: Salom Asch, Hanns Heinz Evers, Max Nordau, Bernard Shaw és Sophokles drámai munkáiból.

Általánosságban még meg kell említeni, hogy a szaktudomány és népszerűsítő irodalom keretében az írók érdeklődése a különböző keresztény tanok, a zsidókérdés és szocializmus problémái felé irányulnak.

Minden dicséretet megérdemel irodalmunk hivatottjaitól e bibliográfia szerkesztője, mert átmentett a jövőnek sok-sok értékes adatot. Z. A.

György Lajos: Balogh Endre emlékezete. Cluj-Kolozsvár, 1925. 35 l. Pásztortűz kiadása.

Balogh Endre egyike volt azoknak a komoly értékeknek, akinek jellembe bizton fogódzott elárvult magyar életünk megtépázott reménysége. Ha nem kellett volna állandóan betegségével küzdenie, akkor vezetésre termett egyénisége a közéletben és az irodalomban egyaránt útmutatója lehetett volna az erdélyi magyarság küzdelmének. Az a nagy részvét, mely koporsóját a házsongárdi temetőbe kísérte, nemcsak a kiváló jogásznak és a tehetséges erdélyi íróknak szólt, hanem a talpig derék férfiak, a kiváló magyar embernek.

Munkássága sokoldalú volt. Tevékenyen résztvett a háború előtti függetlenségi politikai harcokban. A háború utolsó éveiben jogtudományi kérdésekkel foglalkozott, majd az elszakítás után a szépirodalom munkásai közé állott. Az erdélyi irodalom 1919 után következő lendülete magával ragadta a megviselt lélekkel is tettekre kész magvetők közé. Eredeti témakörével, a lelki élet mélységének megkapó rajzával és színes stílusával kivívta a komoly kritika elismerését.

György Lajos ritka megbecsüléssel örököltette meg az erdélyi magyar irodalom első halottjának emlékét. H. L.

Gheorge Kristóf: Mauriciu Jókai. Biografie si Caracterizare. Cluj. 1925.

A Jókai-centenáriumot a külföldön is észrevették. Jókait két honfitársunk ismertette meg a magyarul nem értőkkel: Kristóf György, a kolozsvári egyetem magyar irodalom tanára, és Bitay Árpád, a kolozsvári Marianum leánygimnázium tanára. Előbbi Jókai életrajzát és jellemzését írta meg a kötetben, utóbbi ennek és Jókai néhány novellájának román nyelvre való fordítását végezte.

Kristóf György és Bitay Árpád a romániai művészeti és közművelődési miniszter megbízásából készítették munkájukat. Eppen azért, mert Alexandru Lapedatu — aki különben erdélyi származású és magyar műveltségű — tette lehetővé e mű megjelenését: neki is ajánlották a kötetet.

Igen érdekes a IX. fejezet: Hogyan jelennek meg a románok Jókai regényeiben? E cím alatt azon novellákat és regényeket ismerteti a szerző,

melyekben az erdélyi oláhság szép külső és belső tulajdonságaival szerepel.

A könyv külső előállítása papirosával, nyomásával, sikerült 5 illusztrációjával méltó a centenáris mű tartalmához. T. F.

Mitrovics Gyula: Arany János esztétikája. Debrecen, 1925. 28 l. Csáthy Ferenc kiadása.

A méreteiben rendkívül gazdag Arany-irodalom gvarapodását jelenti ez a kis füzet. Szerzője tudós elmélyedéssel és éles megfigyeléssel fejtegeti témáját: Arany János esztétikai rendszerének bemutatását. Feladata nem volt könnyű. Arany János ugyanis rendszeres esztétikát nem írt. Esztétikai nézeteit elszórtan, más kérdések tárgyalásakor mellékesen fejtegette. Ezért a szerzőnek sorba kellett venni a nagy költő tudományos dolgozatait, bírálatait, levelezéseit, másnemű prózai írásait, irodalmi tanulmányait, sőt szép-irodalmi és kritikai hetilapjának, a Szépirodalmi Figyelőnek és Koszorúnak szerkesztői üzeneteit is. Mitrovics Gyula sikerrel járta meg ezt az utat s amit forrásaiban talált, azt gondos mérlegeléssel foglalta szerves egésszé.

Halász László.

Az Aurora-Kör Magyar Irodalmi Társaság értesítője az 1925. évről. Szerkesztette Tóth Lajos főtktár. Budapest, 1926. 48 l.

Fiatal íróink épületes törekvéseiről ad számot ez a kis füzet. Helyes cél érdekében fogták meg előbb baráti kezüket, hogy azután irodalmi kört alkossanak. „Hisszük, hogy az irodalmat csak a morál, csak a nemzeti szellem és csak a mult hagyományain alapuló előretörés vezetheti rá a fejlődés igazi útjára” — olvassuk értesítőjüknek a Társaság történetét ismertető fejezetében. Elismerésre méltó megnyilvánulása ez legifjabb irónemzedékünk törekvéseinek, mellyel egyrészt nagy magyar íróink emlékének ápolását, annak a nemes iránynak, melyben azok dolgoztak, diadalra juttatását, másrészt a nemzet- és erkölcsellenes irodalmi törekvések elleni eredményes küzdelmet óhajtják szolgálni.

A Társaság élén Császár Elemér, ifj. Szász Károly és ifj. Zulawski Andor állanak. A tagok száma jelenleg 32. H.

Vidéki írók. Szerkeszti Váth János. I. füzet. Veszprém, 1925. 64 l.

Váth János lelkes törekvése — hogy a vidéki írók irodalmi arcképeit a művelt magyar közönséggel megismertesse — szép, elismerésre méltó és főleg hasznos.

A négy íves kis füzet előszavát Pintér Jenő írta, fejtegetve a fővárosi és vidéki irodalomnak egymáshoz való viszonyát s vidéki irodalmunk irodalomtörténeti jelentőségét. Luttor Ferenc Prohászka Ottokárról, Lám Frigyes Harsányi Lajosról, Juhász Gyuláról és Váth Jánosról írt benne komoly tanulmányokat. Zr.

Kisebb kötetek.

Móra László: Almok szekeirén. Budapest, 1925. 144 l. — Móra László neve nem ismeretlen az irodalomban. Ebben a vegyes kötetében 12 év termésének javát adja, 1910-től 1925-ig. Költészetének két rokonszenves jelensége: erős istenhite és nagy hazaszeretete.

Ifjú Könyves Tóth Kálmán: Furulyaszó. Kis regény. Budapest, 1925. 36 l. — Ez a kis regény inkább szociális érzésről tanuskodó röpirat, mint

regény, jó adag modoroskodás s mindenáron új utakat keresés. Kár, hogy a szerző talentumát olyan irányhoz kapcsolta, melynek multjában nincs öröm, jövőjében alig van remény.

Kisteleki Ede: Könyörgések könyve. Imák, fohászok. Zadravecz István előszavával. 90 l. — Hívó lélek nyújt vigasztalást azoknak, akiknek fáj az élet, akik itt e földi vándorlásukban csak szenvedést és bánatot találnak. Kisteleki Ede zsoltárai vigasztalók, mert az Istenre talált embert állítják elénk, aki a napi kenyér megszerzésének robotja után Istenben és a nyugalomban keres és talál pihenést.

Gyökössy Endrének négy kedves kis kötete jelent meg. *A palotai cserkészek* és *Táboroznak a palotai cserkészek* vonzó cserkész történetek. *A földszerető magyarokban* két testvér szenvedését mutatja be a szerző. *A kis grófkisasszony* arra tanítja az ifjúságot, hogy a szegényeket szeretettel segítsék. Mind a négy regény pompás mesélő hangon megírt léleknevelő történet. Az ifjúság tiszta magyar erkölcsöt, erős jellemet, hazaszeretetet és nemes gondolkodást tanulhat belőlük.

Zr.